

Allians för
Rättvis
Klimatomställning

Vi vill se en plan för en rättvis klimatomställning av Sverige!

Appell från civilsamhället till Sveriges politiska företrädare

Vi representerar Allians för Rättvis Klimatomställning (ARK). Vår allians samlar en stor del av det svenska civilsamhället och är fri från partipolitiska bindningar. Vi förenas av övertygelsen att Sveriges regering och riksdag omgående bör inleda arbetet med en rättvis klimatomställning.

Varför rättvis klimatomställning?

Rättvis klimatomställning handlar om att alla ska ha trygghet i omställningen, oavsett vem man är, var man arbetar eller var man bor. Kostnaderna och vinsterna med detta stora samhällsskifte måste fördelas på ett sätt som är rättvist. Människor måste också ha demokratisk insyn och möjlighet att påverka hur omställningen går till – på jobbet, i sin kommun och i landet som helhet. Sverige ska ta sitt globala ansvar. Att ta rättvisefrågorna i beaktning är helt nödvändigt för att lyckas nå klimatmålen. Det handlar om att bygga ett samhälle inom planetens gränser – som också är socialt och ekonomiskt hållbart.

Alla partier måste ta ansvar för klimatomställningen

Sveriges [klimatlag](#) säger att regeringens politik ska utgå ifrån klimatmålen. En stor majoritet av riksdagen sluter idag upp bakom detta. Denna politiska samsyn är en av Sveriges största tillgångar i klimatomställningen, och det vilar ett ansvar på alla partier att vårda och bygga vidare på denna gemensamma bas.

Den samlade klimatforskningen understryker att det är nu eller aldrig om vi vill begränsa den globala upphettningen till 1,5 grader. FN:s klimatpanel understryker att utan omedelbara och stora utsläppsminskningar inom alla sektorer kommer det att vara omöjligt.

De politiker som nu ska leda Sverige måste ha en plan för hur klimatomställningen ska accelerera och hur detta ska ske på ett tryggt, rättvist och demokratiskt sätt.

Klimatfrågan får inte reduceras till en politisk höger/vänsterfråga; det är en fråga om överlevnad.

Klimatkrisen är en existentiell kris

Klimatkrisen kräver både inre och yttre omställning. En inre omställning för att begrunda det ömsesidiga beroendet mellan allt levande och vad som verkligen ger oss mening. En yttre omställning för att förstärka och skynda på de insatser som är nödvändiga för att skydda det vi älskar; denna fantastiska planet, våra medmänniskor och våra barn.

Klimatomställningen kräver att vi förändras och förändrar. I stället för ett samhällssystem och en livsstil som utarmar planeten måste vi leva våra liv inom naturens gränser. Vägen dit fordrar uthållighet och en gemensam kraftsamling. Det kan leda oss mot ett mer hållbart samhälle som på många sätt är bättre att leva i.

Mot denna bakgrund uppmanar vi samtliga partier att agera kraftfullt för att genomföra en heltäckande och rättvis klimatomställning i Sverige under den nuvarande mandatperioden.

Ta hjälp av civilsamhället!

När Allians för Rättvis Klimatomställning (ARK) inför valet frågade riksdagspartierna hur de avser att verka för en rättvis klimatomställning visade det sig att bara ett fåtal hade konkreta ideer om hur den skulle gå till. För mer information, läs vårt [pressmeddelande](#).

Vi inom det svenska civilsamhället har tillsammans mycket kunskap om hur denna stora samhällsförändring ska kunna genomföras på ett framgångsrikt sätt. Vi är redo att göra vår del.

Vår uppmaning till alla partier att verka för en rättvis klimatomställning kompletteras därför här nedan av ett antal mer specifika åtgärder, som vi vill se genomförda under den nuvarande mandatperioden.

Sju åtgärdsområden för en rättvis klimatomställning

1. Öka takten

2. Förbättra styrning och samordning

3. Ge folket insyn och inflytande

4. Verka för klimaträttvisa

5. Trygga Sveriges arbetstagare

6. Investera i omställningen

7. Stötta en rättvis klimatomställning internationellt

1. Öka takten

Genom Parisavtalet har världens länder lovat att begränsa upphettningen av jorden till väl under 2 grader och sträva efter att inte överstiga 1,5 grader. Parisavtalet slår dessutom fast att rika länder som Sverige behöver minska sina utsläpp snabbare så att fattigare länder får mer tid på sig. Dels för att rikare länder har bidragit betydligt mer till klimatkrisen¹, dels för att de har större kapacitet att ställa om. Vi ska också stödja klimatåtgärder i låginkomstländer.

Men agerandet hittills matchar inte löftena. De globala utsläppen stiger fortfarande. Om världens länder fortsätter att släppa ut som de gör idag är vår gemensamma koldioxidbudget för 1,5 grader slut inom mindre än tio år.² Även Sveriges utsläpp ökar.³ Sveriges klimatomställning behöver nu accelerera. Det konstaterar en enig kår av klimatforskare, inklusive regeringens och riksdagens egen expertgrupp Klimatpolitiska rådet.

---

1 Det Globala Nord beräknas ligga bakom 92% av de utsläpp som orsakat klimatkrisen. EU står för en stor del av dessa. Se Quantifying national responsibility for climate breakdown: an equality-based attribution approach for carbon dioxide emissions in excess of the planetary boundary. Hickel, Jason. The Lancet Planetary Health, Volume 4, Issue 9, e399 - e404

2 FOKUS, 2021: FN:s larm: Koldioxidbudget förbrukad om mindre än 10 år

3 Naturvårdsverket: Sveriges klimatutsläpp ökade med fyra procent under 2021

Därför uppmanar vi Sveriges regering och riksdag att under denna mandatperiod:

- Konkretisera den kommande klimatpolitiska handlingsplanen med delmål och planer för att genomföra dem.
- Ta fram en rättvis koldioxidbudget för Sverige.
- Synliggöra hur alla sektorer ska bidra till klimatmålen.
- Ta fram konkreta förslag på hur Sverige ska minska samtliga våra klimatpåverkande utsläpp, inklusive utsläppen från vår konsumtion.
- Stärka kollagringen i skog och mark och främja naturbaserade lösningar i klimatomställningen.

2. Förbättra styrning och samordning

FN:s klimatpanel understryker politikens roll för att undvika en klimatkatastrof.⁴ Lösningarna finns, men det krävs omedelbara och genomgripande åtgärder inom alla samhällssektorer.

Klimatpolitiska rådet ger samma budskap till Sveriges politiker: Omställningen kräver mer ledarskap, styrning och gemensamma mål.⁵ Samordningen mellan olika politikområden, departement och myndigheter behöver öka radikalt.

Därför uppmanar vi Sveriges regering och riksdag att under denna mandatperiod:

- Organisera regeringen så att den kan leda den rättvisa klimatomställningen långsiktigt och samordnat. Detta "Klimatkollegium" bör ledas av statsministern, innefatta ministrar från de mest berörda politikområdena och stötts av ett starkt kansli.
- Ge statliga myndigheter och departement i uppgift att arbeta för en rättvis klimatomställning inom de områden de ansvarar för.
- Stötta och driv på lokal omställning i kommuner och regioner – genom lagkrav på att minska utsläppen, krav på hållbar upphandling samt ökade stöd till omställningsarbetet, inklusive bra villkor och kompetensutveckling till de anställda.
- Gör det möjligt för svenska företag att minska sina utsläpp i den takt som krävs och kräv att de bidrar till att omställningen blir rättvis.

---

⁴ IPCC: [Sixth Assessment Report: Mitigation of Climate Change](#)

⁵ Klimatpolitiska rådet: [Rapport 2022](#)

- Mäta livskvalitet snarare än tillväxt – utveckla och prioritera måtten på välbefinnande i Sveriges statsbudget för att följa upp hur väl den rättvisa omställningen lyckas.

3. Ge folket insyn och inflytande

Den rättvisa klimatomställningen är ett gemensamt samhällsprojekt som påverkar alla. I en sådan omfattande förändring är det viktigt att värna om demokratin och medborgarnas deltagande, inklusive barn och unga.

För att lyckas med en acceleration av klimatomställningen krävs att befolkningen har kunskap och förstår hur de kan bidra till lösningarna. Om klimatpolitiken ska ha legitimitet behöver allmänheten också ha insyn i och kunna påverka de steg som tas för att ställa om. Klimatpolitiska rådet understryker att klimatmålen behöver göras begripliga och angelägna för många människor.

Därför uppmanar vi Sveriges regering och riksdag att under denna mandatperiod:

- Satsa på folkbildning om den rättvisa klimatomställningen och involvera studieförbund, folkhögskolor, grund- och gymnasieskolor samt civilsamhället.
- Satsa även på folkbildning i källkritik för att motverka desinformation som har som syfte att skapa tvivel om klimatkrisens allvar och orsaker och bromsa omställningen.
- Utveckla former för dialog med civilsamhället och folkligt medbestämmande, både nationellt och lokalt.
- Utveckla former för att säkerställa att barnets perspektiv får ta plats i omställningen och inkludera barn och unga så att de kan vara en del av lösningen.
- Respektera samernas rättigheter att bestämma över sina marker, kompensera renägare vid satsningar som påverkar dem och inte offra samisk kultur och natur i klimatets namn.

4. Verka för klimaträttvisa

En rättvis klimatomställning behöver göra något åt den ojämlikhet som både driver på klimatkrisen och fördjupas av den.

De rikaste tio procenten i världen släpper ut lika mycket som resten av världen tillsammans.⁶ De resursstarka står för mycket större klimatutsläpp även i Sverige. De har därmed ett större ansvar. En samhällsomställning av det här slaget kräver dock mer än enbart individuellt ansvar och handlingar – politiken måste ta en aktiv roll för att minska klimatojämligheten.

Det är också viktigt att omställningens kostnader inte fördelas orättvist i samhället, till exempel genom att drabba människor med låga inkomster. Samtidigt får behovet av rättvisa i omställningen inte förhåla arbetet med att radikalt minska utsläppen av växthusgaser. Därför måste utsatta grupper kompenseras för till exempel ökade levnadskostnader genom välfärdens stödstrukturer och andra politiska åtgärder. En rättvis klimatomställning måste minska klyftorna i samhället.

Därför uppmanar vi Sveriges regering och riksdag att under denna mandatperiod:

- Åtgärda klimatojämligheten. De rikaste står för de största utsläppen i Sverige. Låt dem som släpper ut mer betala mer och använd intäkterna så att fler får råd med hållbara alternativ.
- Bedriva en jämställd klimatpolitik – fördela satsningar jämställt, våga tänka nytt kring vad som värderas i samhället och analysera konsekvenser ur ett genusperspektiv.
- Förbättra landsbygdens villkor – ta fram klimatlösningar som underlättar för landsbygden, utöka samhällsservicen och ge mer återbäring till lokala samhällen som bidrar med natur- och samhällsresurser.
- Ta hänsyn till de mest utsatta gruppernas behov i fördelningen av omställningens vinster och kostnader och i arbetet med krisberedskap.
- Säkerställ att klimatomställningen kombineras med rätten till hälsa samt ett tryggt och överkomligt boende för alla.

5. Trygga Sveriges arbetstagare

En rättvis klimatomställning innebär en stor strukturförändring på arbetsmarknaden. En del jobb kommer att försvinna, många jobb kommer att förändras och ett stort antal nya jobb kommer att skapas. Att arbetstagarna har ekonomisk och social trygghet i denna omställning är avgörande för att de ska kunna stötta en ambitiös klimatpolitik. Därför måste arbetstagare ha inflytande över omställningen. Alla jobb ska bli gröna och bra jobb.

---

⁶ Oxfam: [Extrem klimatojämlighet](#)

Därför uppmanar vi Sveriges riksdag och regering att under denna mandatperiod:

- Göra en nationell jobbplan över var jobb väntas försvinna och komma till och var nya investeringar krävs.
- Öka jämlikheten i arbetslivet och högre utbildning – motverka strukturell diskriminering och gör riktade satsningar så att fortbildning och gröna, bra jobb kommer alla till del.
- Säkerställa att yrkesverksamma i alla branscher kan skaffa sig de kompetenser som behövs i den gröna omställningen, i samarbete med utbildningsaktörer, arbetsgivare och fackförbund.
- Uppmuntra till facklig samverkan i hela sektorer och på arbetsplatsnivå. Ge arbetsgivare i uppdrag att ta fram planer för hur de ska ställa om i dialog med facken.
- Stärka de sociala trygghetsnäten så att de går att lita på när arbetsmarknaden ritas om.

6. Investera i omställningen

För att lyckas med det kraftprov som en rättvis klimatomställning innebär behöver Sverige satsa kraftfullt och målmedvetet. Vi behöver investera i människor, natur, infrastruktur samt ny och redan befintlig klimatsmart teknik.

Därför uppmanar vi Sveriges regering och riksdag att under denna mandatperiod:

- Markant öka de offentliga investeringarna i omställningen till ett socialt och ekonomiskt hållbart samhälle inom planetens gränser.
- Använda kraften i offentliga upphandlingar för att gynna miljöansvar och goda arbetsvillkor.
- Avskaffa alla klimatskadliga subventioner och rikta om dem till en rättvis omställning.
- Säkerställa att inga offentliga investeringar i Sverige eller utomlands går till fossil verksamhet.
- Flytta pensionspengarna – divestera från fossilindustrin och industrier som förstör miljön och kränker mänskliga rättigheter och investera istället i hållbara verksamheter.

7. Stötta en rättvis klimatomställning internationellt

Många länder i det globala syd står inför en stor utmaning när det gäller rättvis klimatomställning. Även de behöver snabbt minska sina utsläpp. Samtidigt ska de avskaffa

fattigdomen och bygga upp sina samhällen så att de klarar av att möta invånarnas grundläggande behov och rättigheter. De måste dessutom hantera de allra allvarligaste effekterna av klimatkrisen – en kris som de i mycket liten grad har bidragit till. Denna bedrift ska klaras av i länder vars ekonomier och politiska system bär spår av århundraden av kolonialism och ojämlika globala relationer.

Detta är några anledningar till varför rikare nationer som Sverige och andra EU-länder behöver stötta en rättvis klimatomställning även globalt. Klimatkrisen är en av mänsklighetens största utmaningar, och kan bara mötas genom internationellt samarbete.

Därför uppmanar vi Sveriges regering och riksdag att under denna mandatperiod:

- Ta lärdom av de rörelser runt om i världen som länge gått före i arbetet för till exempel klimaträttvisa samt stötta och arbeta tillsammans med dem.
- Involvera fler länder i arbetet för rättvis klimatomställning – i synnerhet andra rika länder med stort klimatavtryck per person – och uppmuntra dem att ta fram mål och handlingsplaner på området.
- Öka finansieringen av en rättvis klimatomställning globalt – återställ enprocentsmålet för biståndet, satsa på nytt klimatbistånd utöver det, samt agera internationellt för mer och bättre stöd till det globala syd, inklusive ersättning för förluster och skador.
- Verka för att pengarna från internationella klimatfonder ska nå fram till lokalsamhällen, stötta mänskliga rättigheter inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, i ökad grad stötta klimatanpassning samt öka civilsamhällets inflytande – med särskilt fokus på kvinnor och flickor, urfolk, unga och landsbygden.
- Understryka att rättvis klimatomställning ska bidra till jämställdhet och jämlikhet och att kvinnor och andra underrepresenterade grupper ska vara delaktiga i omställningsarbetet.
- Arbeta för universella, sociala trygghetsnät och fackliga rättigheter.
- Höja kraven på att företag och beslutsfattare ska ta större hänsyn till miljö, klimat och mänskliga rättigheter, exempelvis genom att medverka till nya skarpa EU-rättsakter, stötta FN:s bindande fördrag om företag och mänskliga rättigheter, erkänna urfolks rättigheter och verka för en internationell reglering mot ekocidbrott.
- Driva på EU:s arbete för rättvis klimatomställning, bland annat genom snabbare utsläppsminskningar, en europeisk koldioxidbudget, starkare rättvise- och genusperspektiv i EU:s gröna giv och ökade EU-stöd till omställning globalt.

Vad bör ske med dessa krav

De statsbudgetar som läggs fram av den nya regeringen från och med i höst behöver tydligt prioritera åtgärder för rättvis klimatomställning. Nästa klimatpolitiska handlingsplan från

regeringen som ska läggas fram före utgången av 2023 behöver vara en plan för en tydlig acceleration av den rättvisa klimatomställningen. Den måste innehålla de sju centrala krav som ställs här av oss representanter för det svenska civilsamhället. Genomförandet av handlingsplanen måste också kommuniceras löpande på ett tillgängligt och transparent sätt så att civilsamhälle och medborgare kan hålla politikerna ansvariga.

Allians för Rättvis Klimatomställning är villiga att träffa representanter för regeringen och riksdagens partier för att presentera kraven mer i detalj samt diskutera hur det svenska civilsamhället är och kan vara behjälpliga i arbetet för att nå dem.